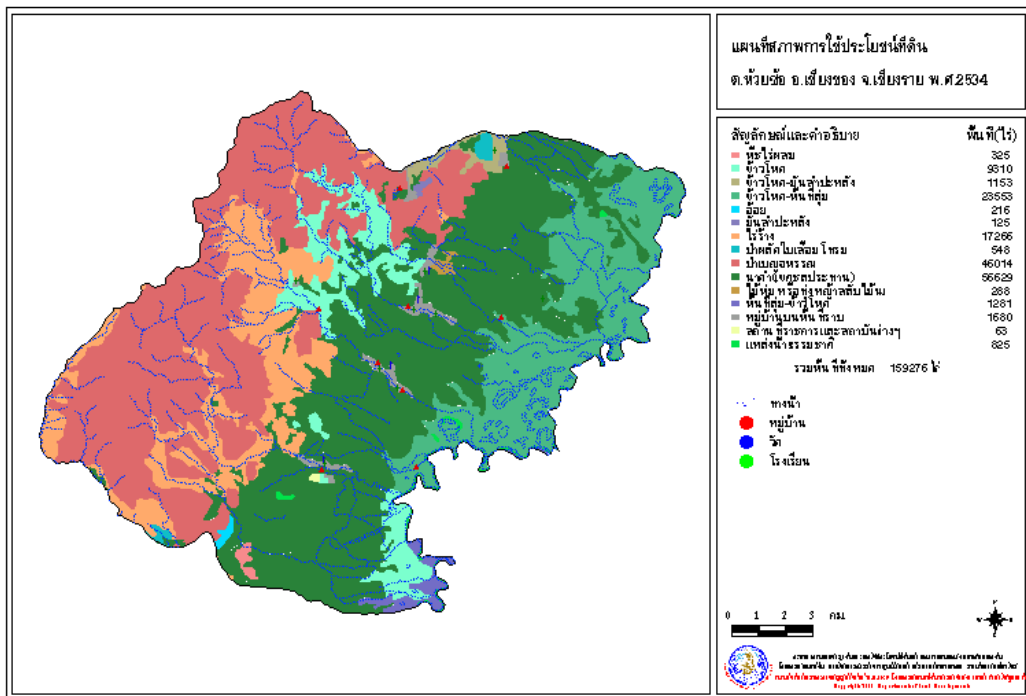

บ้านเกียงคำ ต. ห้วยซ้อ อ. เชียงของ จ. เชียงราย

ลักษณะทั่วไป

- ตำบลห้วยซ้อ หมู่บ้านที่ห่างจากตัวอำเภอเชียงของ 30 กม. ห่างจาก มีพื้นที่มากที่สุดใน 8 ตำบลของอำเภอเชียงของ ตำบลห้วยซ้อประกอบด้วย 18 หมู่บ้านเป็นพื้นที่ราบเชิงเขาลาดเทจากทิศตะวันตกไปจดแม่น้ำอิงทางทิศตะวันออก ซึ่งเป็นพื้นที่ราบลุ่มมีโอกาสเกิดน้ำท่วมสูง พื้นที่ทั้งหมดอยู่ในเขตสำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อการเกษตร (สปก.) เดิมเป็นพื้นที่ป่าเบญจพรรณต่อมา และมีประวัติการตั้งถิ่นฐานนานกว่า 100 ปี อย่างไรก็ตามเอกสารสิทธิการถือครองที่ดินมีหลากหลาย ถึงแม้ว่าจะมีการการใช้ประโยชน์ที่ดินทางการเกษตรติดต่อกันเป็นเวลานาน พื้นที่ป่าเบญจพรรณ 29 % และ พื้นที่ข้าวโพดและที่นาลุ่ม 15 % ส่วนพื้นที่นาดำประมาณร้อยละ 35 ของพื้นที่ทั้งหมด (แผนภาพที่ 5)
- จำนวนครัวเรือนเกษตรกรในพื้นที่ศึกษา บ้านเกียงคำ หมู่ 6 มี 169 ครัวเรือนมีพื้นที่นาถือครองเฉลี่ย 15 ไร่

แผนภาพที่ 5 ลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดิน ต. ห้วยซ้อ อ. เชียงของ จ. เชียงราย
ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน, 2543

การใช้พื้นที่นา

- เกษตรกรจำแนกพื้นที่นาออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ พื้นที่นาดอนในบริเวณที่ราบเชิงเขา และพื้นที่นาลุ่มในบริเวณแม่น้ำอิง โดยมีสัดส่วน นาดอน : นาลุ่ม เท่ากับ 70/30
- บ้านเกียงใต้ หมู่ 6 อ.เชียงของ อยู่ในเขตสปก. มีพื้นที่นาดอนและนาลุ่มในสัดส่วน 40 : 60

ตารางที่ 14 คุณสมบัติของนาดอนและนาลุ่ม บ้านเกียงคำ ต. ห้วยซ้อ

	นาดอน	นาลุ่ม
ลักษณะดิน	ดินร่วนปนทราย ดินสีแดง	ดินเหนียว ดินสีดำ
พันธุ์ข้าว	สัดส่วน (%) ผลผลิต (กก./ไร่)	สัดส่วน (%) ผลผลิต (กก./ไร่)
กข 6	30 650	40 750
กข 10	10 640	- -
กข 15	50 500	40 600
มะลิ 105	10 500	20 550
ปัญหา	1. ขาดน้ำ 2. แมลงบัว ปู 3. เพลี้ยกระโดดหลังขาว 4. โรคไหม้คอรวง	1. น้ำท่วม โอกาสเกิด 3 ครั้งใน 5 ปี 2. แมลงบัว ปู 3. เพลี้ยกระโดดหลังขาว 4. ไหม้คอรวง

หมายเหตุ : เกษตรกร 10 รายได้ทดลองปลูกพันธุ์ข้าวเหนียวสันป่าตอง 1 เป็นปีแรก ขณะนี้เป็นระยะสุกแก่คาดว่าจะสามารถเก็บเกี่ยวได้ภายใน 1 สัปดาห์ เกษตรกรคาดหวังว่าจะสามารถทดแทนพันธุ์ข้าว กข 10 ในพื้นที่นาดอน แต่ในปีนี้นักเกษตรได้ปลูกในพื้นที่นาลุ่มซึ่งมีการเจริญเติบโตดี เช่นแปลง เกษตรกรนายทน ได้จำนวนรวง 17 รวงต่อกอ และจำนวนเมล็ดต่อรวงเท่ากับ 180 เมล็ดซึ่งคาดว่าจะผลผลิตจะได้สูงกว่า 800 กก./ไร่ แต่เกษตรกร พบว่าพันธุ์ สปก1 นี้อายุเก็บเกี่ยวเร็วกว่าพันธุ์ กข 10 มีบางพื้นที่ได้รับความเสียหายจากนก

การเกิดภาวะแล้งในกระบวนการปลูกข้าว

เกษตรกรจำแนกภาวะแล้งได้เป็น 3 ระยะ ได้แก่

1. ระยะก่อนปักดำ ฝนล่าช้าอาจจะนานถึง 1 เดือน ซึ่งมีโอกาสเกิดขึ้น 1 ครั้งใน 5 ปี ทำให้เกษตรกรจำเป็นต้องใช้กล้าอายุแก่ ซึ่งเกษตรกรกล่าวว่าทำให้ผลผลิตลดลง ร้อยละ 30
2. ระยะแตกกอ ซึ่งเกิดขึ้นหลังปักดำ 10 ถึง 20 วันฝนทิ้งช่วงในระยะนี้มีโอกาสเกิดขึ้น 3 ครั้งใน 5 ปี โดยมีระยะฝนทิ้งช่วงอาจนานถึง 30 วันมีผลให้ผลผลิตลดลงร้อยละ 30 แต่ในทางปฏิบัติเกษตรกรได้ใช้วิธีการหว่านปุ๋ยเสริมหลังจากมีฝนตก โดยใช้ปุ๋ย สูตร 16-20-0 หรือสูตร 46-0-0 ในอัตราที่น้อยมากโดยการหว่านในพื้นที่มีต้นข้าวไม่สมบูรณ์ ระยะตั้งท้อง / ออกรวง ซึ่งเกิดขึ้นเพียง 1 ครั้งใน 10 ปี โดยทั่วไปผลผลิตจะลดลงถึง ร้อยละ 50 และในกรณีที่เกิดภาวะแล้งรุนแรง ข้าวจะได้รับเสียหายไม่สามารถเก็บเกี่ยวผล

ผลิตได้เกษตรกรพบว่า ข้าวพันธุ์ กข 15 เป็นพันธุ์ข้าวอายุสั้นและสามารถหนีแล้งได้ดีกว่า กข 6 และข้าวมะลิ 105 อายุการเก็บเกี่ยวของข้าว กข 6 จะเร็วกว่ามะลิ 105 เล็กน้อย

การจัดการธาตุอาหาร

เกษตรกรได้มีการใส่ปุ๋ยเคมี 16-20-0 อัตรา 20 กก./ไร่ และ 46-0-0 อัตรา 10 กก./ไร่ โดยทั่วไปในพื้นที่นาลุ่มจะใช้ปุ๋ยน้อยกว่าในพื้นที่นาดอน เนื่องจากความอุดมสมบูรณ์ของดินและน้ำดีกว่านาดอน นอกจากนี้ เกษตรกรบางรายได้เริ่มมีการใช้ปุ๋ยชีวภาพที่มีจำหน่ายในท้องตลาดในราคา 350 บาท ต่อกระสอบ (50 กก.) ซึ่งเกษตรกรพบว่า ข้าวตอบสนองต่อปุ๋ยได้ดี อย่างไรก็ตาม เกษตรกรยังไม่มีการใช้ปุ๋ยน้ำสกัดชีวภาพที่ได้จากการหมักเศษพืชหรือหอขอร์ดัดที่นิยมใช้ในพื้นที่

วันปลูกข้าว

- เนื่องจากฝนในพื้นที่นี้เริ่มตกตั้งแต่กลางเดือนเมษายน เกษตรกรมักจะหว่านกล้าเดือนมิถุนายนและปักดำ เดือนต้นเดือนกรกฎาคมถึงต้นเดือนสิงหาคม
- การปลูกข้าวในหมู่ 6 บ้านเกียงใต้ ต.ห้วยซ้อ จะแล้วเสร็จใน 1 เดือน อย่างไรก็ตามเนื่องจากเป็นพื้นที่น่าน้ำฝน วันปลูกถึงถูกกำหนดโดยปริมาณน้ำฝนที่เหมาะสมต่อการปักดำ

กิจกรรมนอกภาคเกษตร

- เนื่องจากเป็นพื้นที่น่าน้ำฝนเกษตรกรสามารถปลูกข้าวเพียง 1 ครั้งและปล่อยให้พื้นที่ว่างมากกว่า 40 % ของครัวเรือนเกษตรกรมีการเดินทางไปทำงานรับจ้างต่างจังหวัด นอกจากนี้มีกลุ่มสตรีทอผ้าซึ่งมีสมาชิก 50 คนได้มีการทอผ้าจำหน่ายไปในพื้นที่ปัจจุบันได้กลายเป็นกิจกรรมหลักของสตรี

ข้าวในเศรษฐกิจชุมชน

เกษตรกรปลูกข้าวไว้บริโภคและขายโดยมีสัดส่วนของผลผลิตที่จำหน่ายสูงถึง ร้อยละ 70-90 ของผลผลิตทั้งหมด ส่วนใหญ่ขายให้พ่อค้าในพื้นที่สูงถึงร้อยละ 70 ซึ่งพ่อค้าจะนำไปขายในพื้นที่อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ ที่เหลือร้อยละ 30 เกษตรกรขายให้กับโรงสีในหมู่บ้าน พันธุ์ข้าว กข 15 มีราคาสูงกว่าพันธุ์ข้าวอื่น (สูงกว่าร้อยละ 10-15) ทำให้เกษตรกรเลือกปลูกข้าว กข 15 มากกว่าพันธุ์อื่น ในปี 2544 นี้เกษตรกรได้จัดตั้งธนาคารข้าวโดยมีสมาชิกเริ่มต้น 31 รายสมาชิกแต่ละรายลงทุนเพื่อข้าวรายละ 100 สำหรับกองทุนเริ่มต้น เพื่อให้สมาชิกได้กู้ยืมโดยมีดอกเบี้ยร้อยละ 25

เกษตรกรบ้านเกียงใต้ทุกรั่วเรือนมีฉางข้าวของตนเองซึ่งสามารถบรรจุข้าวได้ตั้งแต่ 100-300 กระสอบ (กระสอบละ 80 กก.)

แหล่งเมล็ดพันธุ์ข้าว

- เกษตรกรนิยมซื้อเมล็ดพันธุ์ข้าวจากสถานีทดลองข้าวพาน จังหวัดเชียงราย และจะทำการคัดเลือกเก็บเมล็ดไว้ใช้เองติดต่อกัน 2 ปีหลังจากนั้นจึงได้มีการซื้อเมล็ดพันธุ์ใหม่ เกษตรกรกล่าวว่า การใช้เมล็ดพันธุ์ชุดเดิมติดต่อกันนานกว่า 3 ปีคุณภาพการหุงต้มจะเปลี่ยนแปลง (ข้าวจะแข็ง)
- เกษตรกรมีการตื่นตัวการเลือกใช้พันธุ์ข้าวใหม่ๆ เพื่อเพิ่มผลผลิตข้าว